

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 2. 1999, sp. zn. 3 To 89/99

Číslo: 15b/2001

Právní věta: Trestní řád ani žádný jiný právní předpis nestanoví lhůtu, ve které ustanovený obhájce může nejpozději uplatnit vůči státu svůj procesní nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů (§ 151 odst. 2, 3 tr. ř). Proto až do doby, než je k návrhu obhájce rozhodnuto o uplatněném nároku, nemůže dojít k jeho promlčení ani ve smyslu § 100 a násl. obč. zák.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 24.02.1999

Spisová značka: 3 To 89/99

Číslo rozhodnutí: 15b

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Odměna obhájce

Předpisy: 40/1964 Sb. § 100

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Českých Budějovicích zrušil usnesení Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 1999 sp. zn. 21 T 205/94 a okresnímu soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Citovaným usnesením Okresního soudu v Českých Budějovicích bylo rozhodnuto o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce JUDr. R. V. tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. a § 101 a násl. občanského zákoníku se odměna a náhrada hotových výdajů obhájce odsouzeného ve výši 18 918 Kč z důvodu promlčení nepřiznává.

V odůvodnění okresní soud uvedl, že obviněný musel mít ve své věci obhájce, když si ho nezvolil, byl mu ustanoven dne 27. 1. 1994 JUDr. R. V. Ten po pravomocném skončení trestního stíhání ve svém návrhu požádal o zaplacení své odměny a náhrady hotových výdajů. Tato žádost byla soudu doručena dne 8. 12. 1998. Právní vztah panující mezi ustanoveným obhájcem a tím, kdo jej ustanovil, v tomto případě státem, je příkazní smlouvou podle občanského zákoníku. Podle ustanovení § 101 a násl. obč. zák. činí obecná promlčecí doba tři roky. Tato promlčecí doba se vztahuje i na nárok ustanoveného obhájce na odměnu za provedené úkony právní pomoci. Promlčecí doba začíná běžet od dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. V tomto případě jde o den následující po dni, kterým bylo pravomocně skončeno trestní stíhání, tj. počíná dnem 7. 12. 1994. Tento nárok je tedy od 7. 12. 1997

promlčen.

Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě stížnost JUDr. R. V. Stížnost je povahy blanketní a ke dni rozhodování krajského soudu nebyla stěžovatelem blíže písemně zdůvodněna.

Krajský soud podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal napadené usnesení i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům:

Ve věci není pochyb o tom, že dnes odsouzený M. Č. byl od závěru roku 1993 trestně stíhán, přičemž v důsledku jeho vzetí do vazby nastaly důvody tzv. nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Jelikož si obhájce sám nezvolil, byl mu ustanoven ve smyslu § 39 tr. ř. opatřením soudce Okresního soudu v Hradci Králové právě JUDr. R. V. Tento obhájce obhajoval M. Č. v této trestní věci až do jejího pravomocného skončení, k němuž došlo rozsudkem Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 11. 1994 sp. zn. 21 T 205/94. Posledně citovaný rozsudek nabyl právní moci v části týkající se M. Č. dne 6. 12. 1994.

Z předmětného trestního spisu vyplývá, že JUDr. V. se na soud se svým návrhem ve smyslu § 151 odst. 3 tr. ř. obrátil až v prosinci 1998. Návrh se všemi přílohami došel Okresnímu soudu v Českých Budějovicích dne 8. 12. 1998. Je zřejmé, že okresní soud neposuzoval blíže správnost jednotlivých částek účtovaných ustanoveným obhájcem, když ve věci aplikoval příslušná ustanovení občanského zákoníku o promlčení.

S takovým rozhodnutím okresního soudu však nelze souhlasit. V první řadě není správný již ten závěr okresního soudu, že právní vztah mezi ustanoveným obhájcem a tím, kdo jej ustanovil, je tzv. příkazní smlouvou ve smyslu § 724 a násl. obč. zák. Podle § 724 obč. zák. se příkazní smlouvou zavazuje příkazník, že pro příkazce obstará nějakou věc nebo vykoná jinou činnost. V projednávaném případě však nejde o popisovanou situaci. Ustanovený obhájce v takovém případě neposkytuje obviněnému právní služby na základě smlouvy, nýbrž na základě rozhodnutí soudu o ustanovení podle § 39 odst. 1 tr. ř. Právní vztah mezi ustanoveným obhájcem na straně jedné a státem na straně druhé nepodléhá v daném případě příslušným ustanovením občanského zákoníku o příkazní smlouvě. Jde o vztah upravený v našem právním řádu nikoli v části soukromoprávní, nýbrž v části veřejnoprávní. Konkrétně je tento vztah upraven trestním řádem (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů) a dále zákonem č. 85/1996 Sb., o advokacii (dříve zákon č. 128/1990 Sb.). Uvedené zákonné normy stanoví práva a povinnosti obou subjektů tohoto právního vztahu, tedy obhájce i státu. Ve smyslu § 40 tr. ř. je ustanovený obhájce povinen obhajobu převzít. Ustanovení § 41 tr. ř. stanoví konkrétní povinnosti a práva obhájce. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, taxativně určuje důvody, při kterých je advokát povinen ve smyslu § 20 odst. 1 cit. zák. požádat o zrušení ustanovení.

Posledně citované zákonné předpisy rovněž v obecné poloze upravují otázku odměny advokáta za poskytování právních služeb, pokud je obviněnému ustanoven. Konkrétně jde o ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř., podle něhož obhájce, který byl obviněnému ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu. Takovým zvláštním předpisem je advokátní tarif, konkrétně vyhláška č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dříve vyhláška č. 270/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů). I ve smyslu § 23 zákona o advokacii, byl-li advokát ustanoven, hradí jeho odměnu stát.

Závěr okresního soudu, že v daném případě šlo o příkazní smlouvu, je rovněž v rozporu se zákonnou úpravou. V případě výše odměny advokáta ustanoveného soudem totiž nikdy nejde o tzv. smluvní odměnu, což vyplývá i z ustanovení § 1 odst. 2, 3 vyhl. č. 177/1996 Sb. Podle § 1 odst. 2, věty první, citované vyhlášky se při stanovení nákladů řízení, jejichž náhrada se klientovi přiznává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, výše odměny advokáta určí podle ustanovení o mimosmluvní odměně.

Podle § 1 odst. 3 cit. vyhl. se ustanovením odst. 2, věty první, řídí i určení výše odměny advokáta ustanoveného soudem (obdobně v tomto směru upravoval charakter odměny i předchozí advokátní tarif, konkrétně ustanovení § 23 vyhl. č. 270/1990 Sb.).

I v dalších směrech je třeba aplikovat na vztah mezi ustanoveným obhájcem a státem úpravu vyplývající ze zvláštních předpisů. Ve smyslu § 151 odst. 3, věty první, tr. ř. o výši odměny a náhradě hotových výdajů rozhodne na návrh obhájce orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutím bylo trestní stíhání pravomocně skončeno. Z uvedeného zákonného ustanovení zcela jednoznačně vyplývá, že podmínkou pro rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení je návrh ustanoveného obhájce. Orgán činný v trestním řízení nemůže rozhodnout o výši odměny a náhrady hotových výdajů bez takového návrhu, tedy z úřední povinnosti. Posledně citované zákonné ustanovení nemá pokračování v jiných částech trestního řádu, podmínky uplatnění předpokládaného návrhu obhájce nejsou konkretizovány ani v zákonu o advokacii či advokátním tarifu. Podstatné je zjištění, že v žádném z těchto předpisů není stanovena lhůta, ve které musí obhájce svůj návrh na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů u příslušného orgánu činného v trestním řízení podat. Z ustanovení § 151 odst. 3, věty první, tr. ř. pouze vyplývá, že takový návrh může obhájce podat nejdříve po pravomocném skončení trestního stíhání.

Na popisovaný případ podle názoru krajského soudu nelze aplikovat ustanovení § 100 a násl. obč. zák. o promlčení způsobem, jak učinil okresní soud. Ve smyslu § 100 odst. 1 obč. zák. se právo promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až § 110). K promlčení soud přihlédne jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat. Ve smyslu § 101 obč. zák. je promlčecí doba tříletá, pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

Problémem, který okresní soud při svém rozhodnutí neřešil, je otázka stanovení počátku promlčení. Obhájce má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, ale toto právo může být vykonáno prakticky až poté, co bude rozhodnutím příslušného orgánu činného v trestním řízení stanovena výše jeho nároku. Dříve takové právo nemůže být vykonáno. Předpokladem pro to, aby počala běžet promlčecí lhůta ve smyslu § 101 obč. zák., je pravomocné rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení podle § 151 odst. 3 tr. ř.

Jinak by tomu bylo, pokud by na uvedený případ bylo možno vztáhnout příslušná zákonná ustanovení o tzv. prekluzi. Ve smyslu § 583 obč. zák. dochází k zániku práva proto, že nebylo ve stanovené době uplatněno, jen v případech v zákoně uvedených. K zániku soud přihlédne, i když to dlužník nenamítne. Má-li právo zaniknout touto tzv. prekluzí, musí to být výslovně v právním předpise stanoveno. V právních předpisech se tak děje prakticky tím způsobem, že je stanovena určitá lhůta k uplatnění práva s dovětkem, že pokud v této lhůtě nebude právo uplatněno, zanikne. Trestní řád v ustanovení § 151 odst. 3 ani v jiných ustanoveních žádnou takovou lhůtu, kterou by bylo možno pokládat za lhůtu prekluzivní (příp. promlčecí), nestanoví. Takovou lhůtu nestanoví ani zákon o advokacii či advokátní tarif.